

Rozhovor s Emanuelem Mandlerem v Sudetendeutsche Zeitung

Proč spojujete ve svých komentářích Benešovy dekrety, které se vztahují k vyhnání sudetských Němců, s dekrety v oblasti hospodářské a sociální?

Protože k sobě patří. Vyhnání nebyl po 2. světové válce ojedinělý hluboký zásah do organismu československé společnosti. Spolu s nacionálně represivními dekrety prezidenta republiky byly vydávány dekrety, které změnilly celkový charakter státu na celá desetiletí.

Má to znamenat, že kontinuita státu v letech 1945-1948 s ČSR v předválečné době, o které píšete a hovoří nejen politici, ale i historici, není věc zcela neproblematická?

Neproblematického na této kontinuitě není nic. Přestože se tehdejší vládní garnitura tzv. Národní fronty neustále na kontinuitu odvolávala, nemůže být o ní ani řeč. Dekrety vydával prezident, který nebyl prezidentem zvolen, který se roku 1940 sám v exilu prohlásil prezidentem. Jako zákony je schválilo Prozatímní národní shromáždění, které jmenoval též prezident. Po květnu 1945 vládla Národní fronta, sdružení čtyř českých a dvou slovenských stran, které zakázalo opozici a obnovu všech dalších stran z první republiky. Velké majetky byly zestátněny, třímilionové německé etnikum, oloupené o majetek, bylo vyhnáno ze země. Také Maďarům byl alespoň konfiskován majetek - jak by bylo možno hovořit o kontinuitě.

Vy tomu říkáte revoluce. Jak jste dospěl k takovému závěru?

To není můj závěr. Tuto národní a socialistickou revoluci si vymyslel dr. Beneš a propagoval ji od roku 1941. Přesnějším kontur nabyla tato idea koncem roku 1943 při jednání dr. Beneše se Štalinem a s československými komunisty v Moskvě. Beneš byl přesvědčen že se demokracie v Československu posílí vyhnáním co největšího počtu německého obyvatelstva včetně konfiskace jejich majetku, zestátnění klíčových podniků a zákazu opozice. Beneš hovořil jednoznačně o národní a sociální revoluci. Demokracie se obvykle pokazí tím, když vznikne snaha její mechanismy zjednodušit, aby se vládlo pohodlněji.

V jednom panovala po válce shoda: Všechno půjde lépe, když banky, velké podniky a majetek vyhnanců převeze stát, když zemědělci dostanou půdu po Němcích a v zemi bude vládnout jednota - bez nacionální a politické opozice. Takovou revoluci uskutečňovala Národní fronta. Revoluce začala hned v květnu 1945. Během půl roku změnila demografický charakter českých zemí, úplně zpřevracela vlastnické poměry i politickou strukturu země. Z předválečného demokratického Československa s třímilionovým německým etnikem se stal socialistický, v západní polovině území takřka národně homogenní stát. Někdy se mu říká třetí republika, především to ale byla jakobínská a prováděcí epocha skutečné národní a socialistické revoluce, zahrnující i desetitisíce německých obětí.

Máte tušení, proč se těmto nepochybně významným událostem později přestalo říkat revoluce? Ví to vůbec někdo?

Myslím, že mám jisté vysvětlení tohoto zvláštního jevu. Národně socialistická revoluce zpřetrhala základní vazby československé společnosti na předválečné poměry. Nastolila takřka totální diskontinuitu československého státu, přitom ale ona sama ústy svých představitelů tvrdila, že jde o kontinuitu. V ideologickém zápase kontinuity a diskontinuity musel během času někdo podlehnout. Podlehl diskontinuita a spolu s ní pojem revoluce.

Jde tedy celkem vzato o terminologii?

Ano, ale s dalekosáhlými následky. Po listopadu 1989 převzala česká demokratická politika moc na základě iluze, že navazuje na předúnorové poměry, a tím na první republiku. Tato stěží uvěřitelná iluze umožnila české politice (a spolu s ní české společnosti), že se až do dneška nevypořádala s národně socialistickou revolucí. Tak stát vlastnil v devadesátých letech banky

zkonfiskované v roce 1945. S jejich pomocí řídil celé hospodářství - včetně velkých znárodněných podniků. Ne nadarmo se této době 90. let říká bankovní socialismus.

Ale my už teď hovoříme o něčem úplně jiném než o Benešových dekretech a o vyhnání sudetských Němců.

Právě jsme se k němu dostali. Pro českou politiku bylo a je velmi pohodlné tvářit se, že vyhnání se uskutečnilo v rámci kontinuity s první republikou. Neboť přiznání, že šlo o revoluci, by byl první krok k revizi pohledu na tzv. "odsun". V takovém případě by bylo obtížnější tvrdit, že sudetoněmecký problém neexistuje a že se sudetskými Němci není zapotřebí hovořit. Poznal jsem to na vlastní kůži. Když jsem v roce 2002 vydal knížku o Benešových dekretech, založenou na pojetí, které tu teď vysvětluji, neozval se jediný polemický hlas, přestože jde o pravý opak oficiální koncepce. O těchto věcech máme v České republice smýšlet jako například profesor Jochen Frowein. Debatu o nich nemáme připustit.

Hovoříte, jako by v České republice nebyla svoboda projevu a tisku. Jak máme rozumět výrazu, že v Česku se nemá připustit debata o Benešových dekretech?

V Česku je svoboda mínění a projevu. Je však neobyčejně obtížné dostat kritický text o vyhnání nebo o Benešových dekretech do masových médií. Média dodržují v této věci celonárodní konvenci. Ta se veřejně projevovala počátkem 90. let zprvu jen latentně. Když se však diskuse o Benešových dekretech stále více internacionalizovala a stávala intenzivnější, přecházelo pozvolna toto latentní celospolečenské srozumění v psychózu národního ohrožení. Diskuse o Benešových dekretech se začala chápat jako útok na českou národní identitu. Za takových podmínek se mohou instituce, které by měly přispívat k pluralitě, samy ze své vůle měnit až v militantní uskupení.

Můžete to konkretizovat?

Militantním uskupením myslím českou oficiální historiografii, zejména "Sdružení českých historiků". Před parlamentními volbami na jaře 2002 vystoupilo bezmála jako politická strana ideologickým prohlášením "Historikové proti falšování dějin". Napadlo všechny "ochotníky", kteří píšou a diskutují o otázkách minulosti, aniž k tomu podle mínění autorů mají odpovídající kvalifikaci. "Prohlášení historiků" uvedlo několik takzvaných orientačních bodů, které jsou zejména zaměřeny proti sudetským Němcům a velebí českou válečnou a poválečnou minulost.

To by však znamenalo, že v současné době česká společnost učinila krok zpět za česko-německou deklaraci. V česko-německé deklaraci česká strana sice neochotně, ale přece jen vyjádřila lítost za násilnosti při odsunu.

To je pravda, a přece jen je to otázka. Především za odsun samotný jsme se nikdy neomluvili. A pak, existuje cosi, o čem se takřka nehovoří: v lednu 1997 přijala česká Poslanecká sněmovna česko-německou deklaraci s vlastní, jednostrannou preambulí, v níž zdůrazňuje, že české omluvy v deklaraci se týkají pouze tzv. excesů, kdežto o oprávněnosti odsunu samého nemůže být řeči. Od tohoto vyjádření vedla už jen přímá cesta k jednomyslnému usnesení české poslanecké sněmovny v dubnu loňského roku, potvrzující nedotknutelnost a takřka posvátnost Benešových dekretů. Usnesení české poslanecké sněmovny v dubnu 2002 pak vytvořilo zmíněnou národní jednotu oficiálně, a to konsensem všech parlamentních politických stran.

(kráceno)

(SdZ, 21.03.2003, www.bohumildolezal.cz)

Tento článek byl uveřejněn na <http://www.cs-magazin.com>
Na www.go-east-mission.de vychází se svolením redakce